

Svatopluk Čech

Hanuman

Svatopluk Čech

Hanuman

«Public Domain»

Čech S.

Hanuman / S. Čech — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	7
III	9
IV	13
Конец ознакомительного фрагмента.	20

Svatopluk Čech

HANUMAN

I

Vzdychal jsem jak světec pouště
po vidinách rajske síně,
zatím rarach pokušitel
vhopkoval mi do jeskyně,
po mně drze tančil vzhůru,
usadil se nad nosem
jako bůžek na pagodě
s bajným v ruce lotosem.

Zamáv čaromocným květem
a hned tisíc divných knotků,
okřídlených pitvor, gnomů,
skřítků, rarášků a šotků
před mušlí se vyrojilo,
v nížto mořští koníci
vezli píseň rozpustilou,
rolničkami zvonící.

Nadarmo jsem volal: Vari!
Jinde huď tu skočnou notu
na cimbále žertů sístrem
satirických hran a hrotů.
Já chci píseň, jejíž struny
z duše krásou nadšené
ryzím zlatem poesie
zvoní hymny vznešené.

A tvůj úbor fantastický,
falešné ty cizí cety!
Řeknou: Tolik vábných květů
čeká jenom na poety
v našich luzích, tolik hrdin
v dějů knize domácích —
a ten kams až do Indie
pro šašky se trmácí! —

Marno všecko: dále chřestí
rolničkami v bujném skoku,
hledí na mne vyzývavě,
posměch v jiskřícím se oku,
lichým duhojasem křídél

papírových třepetá,
jako můra krouží vůkol,
škemrá: Pusť mne do světa!

Nuže, leť si! Zasvit klamně
nalepeným křídlem rajek,
poetické duše chytře
vlákej do pralesa bajek
a pak mrkvičku jim strouhej
na houpačce liany,
třeba pohoršilas moudré
neindické bramany!

II

Kdesi ve pralesích Hindostanu
rozvaliny města obrovského
truchlí v upomínkách slávy zašlé,
nádhery, jež klesla do hrobu,
sníce o velebném davu chrámů,
o hemžení nábožného lidu,
o palácích, kde se drahokamy
třpytil prestol pyšných nabobů.

Nyní trosky pagod, minaretů,
hrdých radžů rozkotaná sídla
skrývají se pod vějíře palem,
pod mohutné koše banánů:
prales ukryl soucitně tu spoustu
v těžký rubáš z lupení a květů,
na líc slávy zahynulé spředl
v hustý závoj sterou lianu.

A v té vzdušné přízi úponkové,
jako mrštná chasa námořnická
v síti lan, rod opic dovádivých
provádí své reje závravné;
báječného opa Hanumana
(s nímžto Višnu, přijav tělo Ramy,
slavně dobyl výspy obrů, Lanky)
potomstvo to jesti posvátné.

Před časy zde opice ty svaté
chovány jsou v chrámu velkolepém
něžnou péčí hindů bohulibých
pod záštitou Durgy bohyně,
a když chrám i s městem klesl v rupy
zlobou nepřátel, zde pozůstaly
nad troskami, bydliteli jsouce
jedinými v této pustině.

Sytily se různým sladkým plodem
lesních obrů, jejich zeleň hustou
oživoval z jitra do večera
opičí té obce vřesk a rej;
pitvorných těl byly; ohon dlouhý
větví hbitě chápal se jak laso;
pod náčelkou chlupů rozježených
téměř lidský měly obličej.

Žily po způsobu jiných opů,
ale po zákonu zasvěceném
vždycky jeden mezi nimi králem
uznáván byl z času dávného;
dědila se královská ta hodnost
utvrzeným posloupnosti řádem
přímo od božského Hanumana,
opičího reka slavného.

Poslední teď Hanuman jim vzrůstal
pod laskavou péčí jasné matky,
ctností mnohou všechna srdce opí
v tuchu příští slávy ztápěje;
ale Parvati svým hrozným srpem
srubla list, jenž poupě skvostné stínil,
a žár sudby nepřátelské sžehl
všechny hrdé sny a naděje.

Kdys ve stinném koši sykomory
královna jej v loktech uspávala,
něžně odstraňujíc z hebké srsti
smělce ssající tam vzácnou krev;
náhle vyšel z bambusové houšti
netvor lidský v námořnickém šatě,
neobměkčil kamenné mu srdce
mateřské té něhy tklivý zjev:

rozlehl se lesem rachot, výkřik,
dým se vyvalil a shůry kněžna
kácela se s listnatého trůnu,
zastižena smrtným olovem.
Vrah pak syna z loktů matky mroucí
vyrval, odvlek' na mohutný koráb,
do neznámé odvezl jej dálky
spoutaného mrzkým okovem.

III

Jaké boly zmítaly tvým nitrem,
Hanumane ubohý,
když ti v dálce soumrak zahaloval
rodné lesní ostrohy,
když jsi s kormy rozhlížel se v hoři
po neznámém, nekonečném moři
pod hvězdami cizí oblohy!

Ty, kol jehož skrání svity hvězdné
tkala dávnověká báj,
jehož chválou zněla svatá Ganga,
zněl i sněžný Himalaj,
jemuž Indů lid se zbožně kořil —
nyní hrubých šprýmů terč jsi tvořil
pro surovou námořnickou lāj.

Tebe, jenž jsi býval světlou modlou
bytostí všech sourodných,
kterýs poznával jen vroucí lásku
v matky loktech lahodných,
v jejích pohledech tak plných něhy —
tebe nutily teď důtek šlehy
do poklon a kejklů nehodných.

Takto vzácný zajatec se plavil
mnohou nocí, mnohým dnem;
cizokrajných břehů pestré zjevy
vůkol míjely jak snem,
až pak v dáli koráb na severu
v albionské mlhy smutném šeru
stanul ve přístavu hlomozném.

Tamo v dýmu námořnické krčmy
na rohožce z rákosu
op se choulil smuten – až tu náhle
větve známých kolosů
rozpjaly se nad ním přeširoko,
z tůně šeřivé jak báje oko
zasvítil mu kalich lotosu.

Listů obrovitých řásná zeleň
osvěžila skrání plam,
větví soumrakem se motýl zaskvěl
křídlatý jak drahokam,
svítla listím datle zlatohnědá,

sáhl po ní – chytil vzduch – ó běda,
všechno bylo pouhý spáňku klam!

Z jitra pán mu zřídil roucho vzácné:
dobrodružný jevil tvar
klobouk dvourohý a chochol zářil
báječně jak víly dar;
rudý frak, pln okras filigránských,
klátil párem šosů dlouhatánských
kolem fialových šaravar.

Sedě na kvikavém kolovrátku,
pánovu jenž tížil plec,
vypravil se na pouť uměleckou
do Francouz, Vlach, do Němec,
od rév jihu k jedlím na severu
půl Evropy proputoval věru
opičí ten kníže bezzemec.

Vítán dětí jásoťem a smíchem,
musel jevíti svůj um
v ruchu měst i před vesnickou krčmou,
bavit obecnstva tlum,
uklánět se dvorně, klobouk snímat,
v karty hrát, z lodnické dýmky dýmat,
chodit po hlavě a pítí rum.

Obvázav si zručně kolem šíje
bílé cípy ubrousku,
krmě krájel, pěkně na vidličku
sbíral kousek po kousku,
sklepníku frank podal velkodušně,
posléz párátko též užil slušně,
víno čistě setřev s licousků.

Peníze pak sbíral v pestrý klobouk;
někdy umělci též vhod
z ručky štědré zapadl tam sladký
sadu severního plod,
spával v loktech svého velitele —
zdálo se, že pustil z mysli cele
dálný prales a svůj božský rod.

Ale posléz omrzela plavce
kočovnická svěťem pouť,
zatoužil zas navinovat lana,
širým oceánem plout,
a tak jednou vstoupil ve přístavě
na koráb, jenž uchystal se právě

plachty k cestě dálné rozepnout. —

Impresario kys geniální
záměrem byl velkým jat
jako Alexandr umělecký
dobýt Himalaje pat,
musám žíznivým v panenské půdě
pod Indem a Gangou, na Nerbudě
nový živný pramen vytepat.

A hned sbíhaly se mimů davy
z východu a západu,
sletěly se balleriny. Divy
chtivé slávy, pokladů,
dobýt piruetou, ariemi
Golkondu tam s diamanty všemi,
všechny skvosty Allahabadu.

Snily zlatovlasé primadony,
jak jim sprchne do klínů
zlatý déšť a liják almandinů,
safírů a rubínů,
a sbor baletní tam čekal milce
pod turbany z perel, chystal štilce
pro velebné nosy bramínů.

Stěží koráb, archa umělecká,
stačil pojmout do svých cel
vše, co svět, jenž z prken buduje se,
k Indu přeplaviti chtěl:
ohromnou tu spoustu různé zdoby,
beden, krabic, skříněk, garderoby,
vaty, vlásenek a líčidel.

Zpěvem hlaholic loď Argonautů
hrdě brázdí mořský luh.
Na ní lodníkem pán Hanumanův
a s ním op dlí, věrný druh;
ó jak svitlo Hanumanu oko,
když kol něho volně, přeširoko
rozepjal se oceánu kruh!

Jaké city srdcem jeho vlály,
an skrz lan a ráhen mříž
nocí teplou opět v záři skvostné
uvítal ho jihu kříž,
když loď, na obzoru zamodralém
zas mu jevíc sličné sbory palem,
k otčině ho nesla blíž a blíž!

A čím blíže k ní, op častěj v dumy
jakés vážné poklesá.
Jednou vyskočil – zrak postih v dáli
rodného zjev pralesa – —
než tu náhlá bouře vzteklou rukou
rozvířila hudbou hromozvukou
moře hlubin i nebesa.

Hoj, tu na korábu přenešťastném
davy pěvců, aktérů
tragedii svedly srdcelomnou,
hrůzně krásnou operu,
k nížto v tympany a tuby řvoucí
bouře hudla průvod dušervoucí,
o němž nesnilo se Wagneru.

Hanuman z té vřavy vyšplhal se
na stožár – vtom blesku žeh —
hromu rachot – vrchol stěžně klesl
v rozkypělé vlny šleh
a s opičkou pak, jež se na něm pevně
držela, hloub oceánu hněvně
vyplila jej na indický břeh.

IV

Ó pralese, ty spousto nádherná
krás, velebnosti, kouzel, hrůz i žasů,
ty pokladnice tvarů nezměrná
i barev, světél, stínů, vůní, hlasů,
jak půvabně jsi rázem procitla
dne polibkem! Jak hrdá temena
tvých velikánů pod ním zasvitla,
vrcholků valných zeleň plamenná,
vln smaragdových bleskotavé moře!
Leč korunami knížat pralesa
i v nižší oblasti den poklesá,
kde druhý les, těm podrost obrům tvoře,
však spodní houšti sám jsa mocný štít,
své listy svěží, veliké a malé
v bohatství forem skládá neskonalé.
Tu báječné je nakupení zřít
vějířů ohromných a chocholů,
jež s palmových se šíří vrcholů
a složeny jsou skvostně, divukrásně
z čepelů zelených a jemné třásně.
V tom listů mnohotvárném zpeření
noc potýká se hravě s denním svitem
v odstínu sterém, vábně rozmanitém,
až dolejšť hustší, hustší šereň
přechází zvolna v soumrak pověčný,
kam do úžasné směsi bylin všakých,
v mok, plíseň, v kořenů spleť křivolakých
den nikdy nesklání zrak všetečný.
Než ve výši svit budí na sta duh
a pablesků. Tam rozepjatý v kruh
terč lupenů, jichž konce zohýbané
jak zdobné třepení jej vroubí kol,
uprostřed šera osaměle plane
jak zlatý velmogula parasol.
Zde liana, jež visí girlandami
se sykomory, v zápleti svých spon
hrá zvonců sličných barvitými plamy,
že řek bys: rubín, safír, chalcedon
to svítí s nádherného bandalíru —
den rozmetal zde skvostů plnou míru.

A pralesem teď táhne svěží dech,
jak vál by z Jitra slastičné hrudi,
sto vůní nese, v listech šeptá všech,
ruch žití mnohotvárný kolkol budí.

Tu papoušek svým skřekem slunce zdraví
a rozkyvuje purpur třepetavý
svých křídel, čechrá smaragdový bok.
Páv divoký se míhá v přeletu
jak zářný oblak z duhobarvých ok.
Tam kolébá se motýl na květu
jak oheň křídlatý. Výš opice
sen střásají, ve větví, úpon směsi
jak šotků roj hluk pustý tropíce:
níž střemhlav letí, za ohon se věsí,
po kmenech spouštějí se jako blesk
a houpají se směle na lianách
v pitvorných obratech. A na všech stranách
zní shora, zdola jejich šum a vřesk.

Dnes opic roje bouří divná zvěst:
že vládce živ, že v jejich středu jest,
že navrátil se náhle z dálných stran
ve kroji divném božský Hanuman,
ježž dávno oplakaly – obec sirá —
že k jeho rozkazu ve valný sněm
teď odevšad se národ opů sbírá.
Jak rarášků by lesem bouřil tem,
vše spěchá tam, kde v lůně ssutin charých
své sněmoviště mají z časů starých.

Ve středu města – spousty trosek nyní —
jež prales větevnatým krovem stíní,
zřít rozvětralou sivou pagodu,
jež nescíslné bůžků podoby
a zvířat, vížek jeví v obvodu —
mech pokrývá ty zpustlé ozdoby —
a shora čtverým sloním nad chobotem
báň malou nese s lupenitým hrotem.

Na této baňce jako na prestolu
již sedí Hanuman a kolem něho
na soškách, vížkách po pagodě dolů
tlum předních opic rodu vznešeného.
Již také vůkol odevšad se rojí
sbor sněmovníků ze ssutin a stromů ...
Les větve mocné nad pagodou pojí
jak šerou klenbu ohromného dómu;
než kopule ta zdá se žíti celá
úžasným rejem drobných satanů:
ve mračna opic bouřně rozechvělá
zdá měniti se listí banánů,
chleboňů, mangiv, banyan a palem,
zdá živým ovocem se plnit valem

a všechny větve dokola se chvějí
pitvorným hemžením těl chlupatých
a sterými se šklebí obličejí.
I po lianách svislých, rozpjatých
se kupí hustě, od lesního stropu
v dol houpají se těžké hrozny opů.

Jak slovy pojmouti tu zvuků směs,
ten vřesk a šum a skřek, jímž opů sněm
les rozvířil, svůj projevuje ples
nad krále ztraceného návratem!
A král tam klidně seděl na pagodě.
Skrz otevřenou nad ním lesní bář
proud světla mihotavý padal naň,
kol těla skvoucí glorii mu plodě,
v níž zřetelně se jevil vzácný zjev:
frak šarlatový s hojnou třásní zlatou
a spodky fialové za oděv
sloužily králi; hlavu hrdě vzpjatou
kryl divotvárný klobouk veliký,
podobný onomu ve tvaru, slohu,
ježž nosil slavený syn Korsiky;
leč zlatý střapec v každém visel rohu
a nad ním chochol mohutný se skvěl
ze zlatých drátků, pestrých per a skel.
Ten oblek věru důstojným byl bohů!

Sněm opů na vše s úžasem se díval
a mnohý vydával křik obdivu,
ač také leckterý op hloupý skrýval
smích nad fračiskem v lian pletivu.
Až posléz zahřímalo se všech stran:
«Bud' zdrav nám kníže, velký Hanuman!»
Tu vládce opů klobouk skvostný sňal
a řečí plamennou sněm započal:

«Bud' Višnu veleben, měj vroucí dík
i svatý praděd můj! Přímlyvným slovem
on jistě, kdysi Ramy pomocník,
jej pohnul tam ve stanu oblakovém,
by unésti mne dal přes valné moře
tam, poznání kde zasvitla mi zoře.
Teď odsloněný zrak můj pravdu stíhá
a rozevřena leží přede mnou
osudů opičích a lidských kniha —
čtu každou její známku tajemnou.

Op, všeho tvorstva vrch a diadém,
z ruk božích vyšel nadán v plné míře

vloh duševních a hmotných pokladem.
 I množil se, svá sídla zemí šíře.
 Leč jedna část té velké rodiny
 v původním stavu ztrnula, byt majíc
 na větvích stromů, jejich plodiny
 – dar přírody – bez práce pojídajíc,
 své vlohy vzácné zůstavujíc ladem,
 že mnohé zakrněly, zašly zcela,
 a víc a více s tupých zvířat stádem
 se sblížujíc, jež za soudruhy měla.
 Část druhá naopak vždy výš a výš
 své dary rozvíjela čilou snahou,
 zem poddávala sobě, tvorů říš,
 vždy pokroku se ubírajíc drahou;
 po valné, nespočetné řadě věků
 tak povznesla svůj um, tak vospěla
 ve brusu zevnějším a žití vděku,
 od lesních bratrů svých tak docela
 se odlišila, že jen stěží bys
 teď uvěřil ve stejný původ obou,
 by nevěstil jej tváře, těla rys.
 Což ach, řeč opičí se zdráhá mdlobou
 vznět líčit můj, když pomním na Evropu,
 vlast nejkrásnější vzdělaných těch opů!
 Ta líčit města, plná třpytných skladů,
 ty karosy, ten vyfintěný dav,
 tu žití rozkoš, pohodlí a vnađu,
 ten vybroušený společenský mrav.
 Ach, vyznávám, stud hanby na tváři:
 my proti nim jsme míň než barbaři.
 Jak nemá tvář, jež s nimi v lesích žije,
 jen jídlo známe, šplh a přemety,
 nám nesvitl ni paprsk osvěty,
 nás hudba nešlechtí ni poesie,
 a sotva jménem divadlo nám známo
 a politika, salony – ó Bramo!

Ký div, že opic pokročilých, lidí
 (neb již i za to jméno «op» se stydí),
 rod osvícený pohlíží tak spatra
 na pralesního surového bratra.
 Ba, bratrství to dávno zapřel zcela.
 Nedávno teprv slavný člověk jeden
 to bratrství doznal, velkým srdcem veden —
 a jaká bouře proti němu hřměla!
 Však líp než on já chci jim dokázat
 náš stejný rod, že pouhou vůlí snadně
 ten zapřený a povržený brat
 k nim povznést se může, ne-li nad ně.

Když tamo prvně, v duši stud a lítost,
jsem s lidským porovnal náš bídný los,
tu náhle čelem zajiskřilo cos
a mžikem prohrálo mou celou bytost:
to jiskra byla velké ideje,
jež rostla dechem blahé naděje
a přede mnou teď vůdčí hvězdou plane,
k níž pohled nadšený se obrací:
bych z potupy své plémě zanedbané
vznes osvětou a civilisací,
bych prst', jež předků mnohověkou nedbou
nechána ladem, zplodil ducha setbou
a učinil svůj národ činem slavným
kulturních plemen druhem rovnoprávným.

Dnes ještě ruka má se díla chopí.
Než přistoupím k duševní sféře vyšší,
tré vyhladím, co zevnější zjev opí
od člověckého nejnápadněj liší.
Věc první dotýká se ohonu,
jenž k posměchu jen za námi se vzdýmá;
než srubnem' zbytečnou tu příponu
a nepěknou, ba neslušnou – díím zpříma.
Pak nohu, která zneužitím dlouhým
se stala ruky pomocníkem pouhým
a místo řádné chůze bídně tápe
neb větví palcem všetečným se chápe,
vrátíme k původnímu určení
a řádná obuv, spínajíc ji pevně,
tvar její záhy vhodně promění.
A teď – ach žel, že promlouvat mi zjevně
o věci té – ve valném shromáždění —
jíž neslušno se dotknout beze rdění —
Ach, žel, tak děsně zanedbán tvůj cit,
že bez ruměnce, národe můj drahý,
as vyslechneš, co nahlas vyslovit
se zdráhá cudný jazyk můj: Jsi nahý.
Ne – neukazuj větší pro potupu
na hrubou srst, ten zvířecí háv chlupů —
ten halí jen – Však řeč mi vázne studem.
Dost o tom předmětu. Jen povím krátce,
že do sukně a kalhot, do kabátce
po lidsku nadál oblékat se budem.
Tak předem zjednáme si lidský vzhled
a dál pak chutě bude stoupat nám
po stupních mravu, umění a věd
ve člověčenství jasný velechrám!»

Král odmlčel se; vůkol opic mračna
též visí bez ruchu. Jak meteory
ty velké myšlenky jich slní zory,
ta perspektiva skvělá, nedozračná.
Po chvíli teprve ty mraky těl
ruch udivení bouřně rozechvěl:
sto šermujících ruk tu vzduchem lítá
a vrtí se a kývá sterá leb,
sto postav sebou hází, škube, zmítá,
na tváři sterý posuněk a škleb.
Než co jich tamo vykládá své umy,
jen pustý slyšet šum – hlas všichni tlumí —
a rozpačité slavný řečník mnohý
se škrábe za ušima palcem nohy.

Až starý jeden opičák – zjev chmurný
se stříbrem vážných šedin v řídké srsti,
ve tváři tisíc vrásek, pohled zpuřný —
plod mangovníku drže v jedné hrsti,
se sivým vousem levicí si hraje
a třetí rukou lehce objímaje
úponku vzdušnou tropického svlačce,
v němž volně seděl jako na houpačce,
teď čtvrtou ruku ke knížeti vztáhl
a takto po řečnickém lauru sáhl:

Dím od plic: nesouhlasím s tebou, králi!
Ne lidé nad námi, než nad člověkem
my stojíme, jak předci naši stáli.
Hle, jasný důkaz v ději starověkém:
když bohu, jenž tvar lidský na se vzal,
milostnou Situ olbřím Ravanas
kdys unesl na Lanku, tu nehledal
u lidí pomoci, než volal nás,
na Hanumana spoleh, na Sugrivu.
A co ta slavná opí knížata
pak vykonala udatnosti divů,
jak Hanumanem obru odňata
choť Ramova, jak mostu oblouk smělý
přes moře na Singhalu vystavěly
pak ruce opičí – to v dějin desky
je slavně psáno nesmrtnými lesky.

A přednost naši uznal člověk sám:
že Indu rod náš polobožským, věstí
od Himalaje k moři mnohý chrám,
kde sbory opic nábožně se pěstí.
Jen žijme dál, jak žili předci naši.
Plod mangivy – co sladší širým světem?

A život zde, na větvích s vonným květem
ve stinném pralese – co můž být krassí?
Jen hloupostí jsou věda, osvěta
i vzdělanost i blouznění ta všecka —
víc pro mne ceny má ta mangy pecka.
Já vyhléd také trochu do světa,
až v Madrasu jsem byl i v Bombaji
a zřel jsem život evropských těch bloudů,
jak naškrobeně kruhem sedají,
podobni loutkám tragantových oudů,
a váží úzkostlivě každé hnutí
i posuněk, jak fráze jalové
vždy přežvykují, do poklon se nutí —
dík pokorný za žití takové!
By bláhovci ti měli rozum větší,
k nám prchali by v náruč svobody
z těch samovolných pout a marných péčí
na čistá ňadra matky přírody.

Ba, k čemu nám ty floutky napodobit —
spíš oni k nám se mají přizpůsobit!
My zůstali, jak nejmoudřejší bytost,

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.